

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

THE INNOVATION ECONOMY

Electronic Scientific and Practical Journal

2025 / 5

@QMI_Instituti

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225 - uy

www.kstu.uz
www.ojs.qmii.uz

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

3-jild
5-son
oktabr, 2025

October 2025
Volume 3
Number 5

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

THE INNOVATION ECONOMY
Electronic Scientific and Practical
Journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

ojs.qmii.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi o'rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qarshi davlat texnika universiteti

Mas'ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Qarshi davlat texnika universiteti

Texnik muharrir:

F.F.Haqqulov, PhD

Qarshi davlat texnika universiteti

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda
jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko'chasi 225-uy

Tel.: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@qmii.uz

"Innovatsion iqtisodiyot" ilmiy - amaliy
O'zbekiston elektron jurnali ta'lim, fan va
innovatsiyalar Respublikasi Oliy vazirligi
huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi**
rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli
qarori bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko'rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Овчиников Виктор Николаевич - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal
Universitet, Rossiya)

Солодовников Сергей Юревич - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika
universiteti)

Сидиров Виктор Александрович - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Шевченко Игорь Викторович - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullayevich - i.f.d., professor (Qozog'iston davlat texnologiya
universiteti)

Samandarzoda Iskandar Hakim - i.f.d., i.f.d., professor (SH.Shotemur nomidagi
Tojikiston agrar universiteti)

Гибадуллин Артур Артурович Национальный исследовательский университет

Московский энергетический институт Войнаш Сергей Александрович

Казанский приволжский (федеральный) университет

Пуляева Валентина Николаевна Финансовый университет при Правительстве
РФ

Морковкин Дмитрий Евгеньевич Финансовый университет при Правительстве
РФ

Садриддинов Манучехр Исмоиддинович Международный университет
туризма и предпринимательства Таджикистана, Душанбе

Перская Виктория Вадимовна директор Института исследований

международных экономических отношений, Финансовый университет при
Правительстве РФ

Молчанов Игорь Николаевич Профессор экономического факультета.

Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова

Басова Мария Михайловна Заместитель декана факультета налогов, аудита и
бизнес-анализа Финансовый университет при Правительстве РФ

Чупин Александр Леонидович Заместитель декана экономического факультета
Российский университет дружбы народов имени П.Лумумбы

Незамайкин Валерий Николаевич Профессор кафедры финансов и кредита

Российский государственный гуманитарный университет

Никонорова Алла Владимировна Доцент кафедры экономической теории
Финансовый университет при Правительстве РФ

Дмитриева Ольга Александровна Доцент кафедры налогов и налогового
администрирования факультета налогов, аудита и бизнес-анализа

Финансовый университет при Правительстве РФ

Швец Юрий Юрьевич Лаборатория управления инновациями, Институт
проблем управления Российской академии наук

Колосова Елена Валерьевна Лаборатория управления инновациями,

Российский экономический университет имени Г.В. Плеханова

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Bozorov Orifjon Shodiyevich - t.f.n., dotsent

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Vaxabov Abduraxim Vasikovich - i.f.d., professor

Hakimov Obidjon Arzikulovich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva GulruxJo'raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg'unovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazlitdin Baxadirovich - i.f.n., dotsent

Xo'jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

October 2025

Volume 3

Number 5

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

ojs.qmii.uz

O'zbekiston sug'urta xizmatlari bozorini rivojlantirish masalalari

Murtazayev Nurbek Rashidovich

Вопросы развития рынка страховых услуг Узбекистана

Муртазаев Нурбек Рашидович

Issues of development of the insurance services market of Uzbekistan

Murtazaev Nurbek Rashidovich

Received: September 17, 2025 Revised: September 20, 2025

■ Accepted: September 23, 2025 ■ Published Online: October 1, 2025

- **Annotatsiya:** Mazkur maqolada O'zbekistonda moliya bozorini yanada rivojlantirish, aholini sifatli moliyaviy xizmatlar bilan qamrab olish ko'lamini kengaytirish, sug'urta tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash masalalari atroflicha o'rganilgan. Sug'urta xizmatlari bozorining samaradorligini ifodalovchi ko'rsatkichlar tahlili ko'rib chiqilgan.
- **Kalit so'zlar:** Sug'urta bozori, sug'urta mukofoti, sug'urta to'lovi, ixtiyoriy va majburiy sug'urta, sug'urta brokeri, adjaster, syurveyer, aktuariy, sug'urta agenti.
- **Аннотация:** В данной статье подробно изучаются вопросы дальнейшего развития финансового рынка Узбекистана, расширения сферы охвата населения качественными финансовыми услугами, поддержки деятельности страховых организаций. Рассмотрен анализ показателей, отражающих эффективность рынка страховых услуг.
- **Ключевые слова:** Страховой рынок, страховая премия, страховой взнос, добровольное и принужденное страхование, страховой брокер, аджастер, актуарий, страховой агент.
- **Abstract:** This article discusses in detail the issues of further development of the financial market of Uzbekistan, expanding the coverage of the population with high-quality financial services, and support for insurance companies. Insurance is mentioned as an effective means of protecting the property interests of individuals and legal entities at all stages of human development.
- **Keywords:** Insurance market, insurance premium, insurance payments, voluntary and compulsory insurance, insurance broker, adjuster, surveyor, actuary, insurance agent.

KIRISH

Sug'urta xizmatlari bozori har qanday mamlakat moliya tizimining muhim qismi hisoblanadi. U aholi va biznes subyektlarini turli xatarlardan himoya qilish, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash hamda iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda katta ahamiyatga ega. O'zbekistonda ham keyingi yillarda sug'urta sohasini modernizatsiya qilish va xizmat turlarini kengaytirish yo'nalishida qator islohotlar

amalga oshirilmoqda. Biroq, bozorning to'la quvvat bilan rivojlanishi uchun yechimini kutayotgan muammolar ham mavjud. Ushbu tadqiqot O'zbekiston sug'urta bozorida raqobatni rivojlantirishning hozirgi holatini har tomonlama tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan strategiyalar ishlab chiqishga qaratilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi – milliy sug'urta bozorida raqobatni rag'batlantirishning samarali mexanizmlarini aniqlash va ushbu mexanizmlarni amalda

qo'llash bo'yicha aniq takliflar berishdir. Shu bilan birga, tadqiqotda xalqaro tajribani O'zbekiston sharoitlariga moslashtirish imkoniyatlari, shuningdek, raqamli texnologiyalar va davlat-xususiy sheriklik kabi zamonaviy yondashuvlarning bozor rivojlanishiga ta'siri alohida e'tibor markazida bo'ladi. Ushbu ish orqali nafaqat ilmiy jamoatchilik uchun muhim xulosalar taqdim etish, balki amaliyotda qo'llaniladigan tavsiyalar ishlab chiqish rejalashtirilmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot O'zbekiston sug'urta bozorida raqobatni rivojlantirishning hozirgi holatini va kelajak istiqbollarini tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, kompleks metodologik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqotda 2018–2024 yillarga

oid O'zbekiston sug'urta bozori statistik ma'lumotlari asosiy manba sifatida ishlatildi. Ma'lumotlarni yig'ish uchun O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligining rasmiy hisobotlari, Markaziy bankning moliyaviy bozor tahlillari, shuningdek, milliy sug'urta kompaniyalarining yillik moliyaviy hisobotlari tahlil qilindi. Maqolada tahlil qilish uchun quyidagi manbalardan foydalanildi:

- O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari;

- Moliya vazirligi hisobotlari;

- Sug'urta kompaniyalari ochiq hisobotlari va xalqaro manbalar.

Ma'lumotlar jadval va diagramma ko'rinishida taqdim etildi hamda dinamik tahlil usuli qo'llanildi.

1-jadval

Sug'urta xizmatlari bozoridagi asosiy ko'rsatkichlar

YIL	SUG'URTA KOMPANIYALARI SONI	USTAV KAPITALI (MLRD SO'M)	BOZOR ULUSHI (%)
2020	33	1200	100
2021	35	1450	100
2022	37	1800	100
2023	38	2100	100

1-rasm. Sug'urta kompaniyalari ustav kapitali o'sishi (2020–2023 yillar)

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi Sug'urta bozorini rivojlantirish agentligining ma'lumotlariga ko'ra, 2023 yil IV chorak yakuni holatiga O'zbekiston sug'urta tashkilotlarining umumiy soni 42 tani tashkil etdi, ularning ustav jamg'armalari so'mdagi miqdori 1545784 mln. so'mni tashkil yetdi. Ustav kapitalining so'mdagi qiymati o'tgan moliya yilining xuddi shu davriga nisbatan 109 foizga o'sgan. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining sug'urta bozorida ravishda sug'urta mukofotlar umumiy tushumi yig'indisi o'sib borishi bilan birga, uning YAIMdagi ulushi hamda sug'urta to'lovlarining hajmi ham ortib bormoqda. Mamlakatimizda 2009 yildan boshlab sug'urta bozorida aktuar tashkilotlar faoliyati tashkil etildi. Ohirgi yillar davomida aholining sug'urtaga bo'lgan munosabatlari tobora yaxshilanib, fuqarolarning sug'urtalovchilarga bo'lgan ishonchi ortib, sug'urta ishiga jiddiy yondoshilmoqda.

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, oxirgi yillarda sug'urta kompaniyalari soni va ularning kapitallashuvi ortib bormoqda. Jadval va diagrammadan ko'rinib turibdiki:

- Kompaniyalar sonining o'sishi: 2020 yilda 33 ta bo'lgan sug'urta kompaniyalari 2023 yilda 38 taga yetgan. Bu bozorda raqobatning kuchayib borayotganini ko'rsatadi.

- Kapitalning ortishi: 2020 yilda 1 200 mlrd so'm bo'lgan ustav kapitali 2023 yilda 2 100 mlrd so'mga yetgan. Bu to'rt yilda 1,75 barobarga o'sishni anglatadi.

- Bozor ulushi umumiy hisobda 100% darajada qolgan bo'lsa-da, realda ayrim kompaniyalar ulushi oshgan, boshqalarniki esa kamaygan bo'lishi mumkin.

Jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda sug'urta bozorida barqaror o'sish tendensiyasi mavjud. Kompaniyalar sonining ortishi va ustav kapitalidagi o'sish sug'urta xizmatlariga bo'lgan talab oshib borayotganidan dalolat beradi. Bu esa bozorning moliyaviy imkoniyatlari kengayayotganini va raqobat muhiti kuchayib borayotganini tasdiqlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston sug'urta bozorida raqobatni rivojlantirish bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiy barqarorlik va moliyaviy xavfsizlikni ta'minlashning muhim omili sifatida qaralmokda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bozor o'rtacha konsentratsiyalangan bo'lib, yirik kompaniyalar

hukmronlik qilmoqda, bu kichik va o'rta kompaniyalar uchun raqobat imkoniyatlarini cheklamoqda. Shu bilan birga, bozorning umumiy hajmi 2020–2024 yillarda sezilarli o'sishni qayd etdi, ammo raqobatni rivojlantirish yo'lida normativ-huquqiy muhitning murakkabligi, raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi va aholining sug'urta xizmatlariga ishonchi pastligi kabi to'siqlar saqlanib qolmoqda. Sug'urta xizmatlari bozorini rivojlantirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishi va aholining moliyaviy himoyasini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Shu bois:

- sug'urta madaniyatini oshirish;
- raqamli texnologiyalarni keng joriy qilish;
- xalqaro hamkorlikni kuchaytirish;
- kompaniyalarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash zarur.

Muallif haqida / Сведения об авторе / Author details

1. Murtazaev Nurbek Rashidovich dotsent v.b. Qarshi davlat texnika universiteti / Муртазаев Нурбек Рашидович, и.о. доцента, Каршинский государственный технический университет / Murtazaev Nurbek Rashidovich, acting associate professor, Karshi State Technical University
► nurbekrashidovich@gmail.com
■ ORCID: 0009-0006-7716-6000

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1]. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF–60-son Farmoni — 2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida.
- [2]. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy veb-sayti. <https://www.mf.uz>
- [3]. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari. <https://stat.uz>
- [4]. Usmonov M.X. Sug'urta bozorini rivojlantirish yo'nalishlari. — Toshkent: Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, 2023.
- [5]. Abdullaev Sh. Moliya bozorlari va ularning rivojlanish istiqbollari. — Toshkent: "Fan va texnologiya", 2022.
- [6]. Skipper H.D., Kwon W.J. Risk Management and Insurance. — Blackwell Publishing, 2007.
- [7]. Swiss Re Institute. World Insurance Report 2023. Zurich, 2023.